Između prava i stvarnosti: Jesmo li sigurne u zdravstvenom sustavu?

Analiza slučaja

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek

lipanj 2025.

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih. Program Impact4Values sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske. Stajališta izražena u ovoj publikaciji *isključiva su odgovornost Centra za mir, nenasilje i ljudska prava i ne odražavaju stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.*

Sadržaj

1. UVOD 1
2. KRONOLOŠKI PREGLED SLUČAJA 2
2.1. Slučaj KBC - Osijek 2
2.2. Reakcija civilnog društva 2
3. MEĐUNARODNI PRAVNI OKVIR PRAVA NA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU 5
3.1. Opća deklaracija o ljudskim pravima 5
3.2. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR) 5
3.3. Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) 6
3.4. Europska povelja o pravima pacijenata 6
4. DOMAĆI PRAVNI OKVIR ZDRAVSTVENE ZAŠTITE 8
4.1. Ustavni temelji 8
4.2. Zakonski okvir 8
5. PRIJEDLOG IZMJENA ZAKONA O LIJEČNIŠTVU I ZAKONA O ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI 11
5.1. Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti s Nacrtom konačnog prijedloga zakona 15
6. PRESUDE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA 17
6.1. Maslova i Nalbandov protiv Rusije 17
6.2. Sükran Aydin protiv Turske 17
6.3. O'Keeffe protiv Irske 18
6.4. Vučković protiv Hrvatske 18
6.5. G.M. i drugi protiv Republike Moldavije 19
7. ZAKLJUČAK 20
8. LITERATURA 22

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih. Program Impact4Values sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske. Stajališta izražena u ovoj publikaciji *isključiva su odgovornost Centra za mir, nenasilje i ljudska prava i ne odražavaju stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.*

1. UVOD

Zdravstveni sustav predstavlja jedan od najvažnijih stupova svakog civiliziranog društva, a povjerenje pacijenata u zdravstvene djelatnike temelj je kvalitetne zdravstvene skrbi. Kada se to povjerenje naruši, posebno u slučajevima ozbiljnih kaznenih djela, postavlja se pitanje o adekvatnosti postojećih zaštitnih mehanizama i brzini reakcije nadležnih institucija.

Ovaj dokument analizira složen slučaj nepravomoćno osuđenog ginekologa u Kliničkom bolničkom centru Osijek, koji je osuđen za kaznena djela protiv spolne slobode počinjena nad pacijenticom tijekom obavljanja liječničke dužnosti. Slučaj je posebno zabrinjavajući jer je liječnik nastavio raditi gotovo tri godine nakon počinjenja kaznenih djela, unatoč tome što su nadležne institucije bile obaviještene o pokretanju kaznenog postupka.

Temeljni cilj ovog dokumenta je pružiti sveobuhvatnu analizu postojećeg pravnog okvira koji uređuje zdravstvenu zaštitu u Republici Hrvatskoj, identificirati nedostatke u sustavu zaštite pacijenata te predložiti konkretne izmjene zakonodavstva koje bi mogle spriječiti slične situacije u budućnosti. Analiza obuhvaća međunarodni i domaći pravni okvir prava na zdravstvenu zaštitu, prava pacijenata, kao i usporedbu s drugim sektorima gdje postoje stroži mehanizmi zaštite.

Posebna pozornost posvećena je pitanju privremenog udaljenja zdravstvenih djelatnika s radnog mjesta u slučajevima kada se protiv njih vode kazneni postupci za teška kaznena djela, što je praksa uobičajena u drugim sektorima poput obrazovanja, policije i socijalne skrbi. Dokument također analizira ulogu različitih institucija u zaštiti prava pacijenata i njihovu međusobnu koordinaciju.

Kroz detaljnu analizu kronologije događaja, pravnog okvira i institucionalnih odgovora, ovaj dokument nastoji doprinijeti javnoj raspravi o potrebi za jačanjem sustava zaštite pacijenata i osiguravanjem da zdravstvene ustanove budu sigurna mjesta za sve koji traže zdravstvenu pomoć. Konačni cilj je stvaranje sustava koji će proaktivno štititi pacijente i održati visoke standarde etičkog ponašanja u zdravstvu.

2. KRONOLOŠKI PREGLED SLUČAJA

2.1. Slučaj KBC - Osijek

U veljači i lipnju 2021. godine dogodili su se incidenti koji su označili početak ovog složenog slučaja. Liječnik specialist ginekologije Z.T., zaposlen u Kliničkom bolničkom centru Osijek, počinio je bludne radnje nad pacijenticom tijekom liječničkog pregleda. Situacija se dodatno pogoršala u listopadu iste godine kada je isti liječnik počinio kazneno djelo silovanja nad istom pacijenticom, ponovno tijekom obavljanja liječničke dužnosti.

Dana 16. ožujka 2022. godine, Županijsko državno odvjetništvo dostavilo je optužnicu Županijskom kaznenom sudu u Osijeku zbog oba navedena kaznena djela. Ovim činom formalno je pokrenut kazneni postupak protiv Z.T.-a, što je označilo početak službene pravne procedure.

Dana 11. svibnja 2022., Županijski sud u Osijeku pravomoćno potvrđuje optužnicu protiv Z.T.-a. U međuvremenu, 27. lipnja 2022., odvjetnica oštećene pacijentice upućuje e-mail ravnateljstvu Kliničkog bolničkog centra i Hrvatskoj liječničkoj komori, obavještavajući ih o činjenici da je protiv Z.T.-a podignuta pravomoćna optužnica te da se protiv njega vodi kazneni postupak.

Dana 8. veljače 2024. godine, na Županijskom sudu u Osijeku donesena je prvostupanjska presuda kojom je liječnik, specialist ginekologije Kliničkog bolničkog centra Osijek, nepravomoćno osuđen zbog kaznenog djela protiv spolne slobode: silovanja i vršenja bludnih radnji na bezuvjetnu kaznu zatvora od 4 godine.

Osim zatvorske kazne, izrečena mu je i sigurnosna mjera zabrane potpunog obavljanja djelatnosti liječničkog posla u trajanju od 4 godine.

Posebno je zabrinjavajuće što sudska presuda navodi da je kazneno djelo izvršeno za vrijeme obavljanja liječničke dužnosti i da je sukladno pozitivnim propisima bilo moguće pokrenuti disciplinski postupak protiv ovog liječnika i udaljiti ga s dužnosti nakon potvrđivanja optužnice dok traje kazneni postupak. Nereagiranje poslodavca i nadležnih institucija dovelo je do situacije da je skoro 3 godine od počinjenja ovog teškog kaznenog djela na štetu pacijentice, nepravomoćno osuđeni počinitelj nesmetano radio.

2.2. Reakcija civilnog društva

Dana 13. veljače 2024. godine, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek (u daljnjem tekstu Centar za mir) uputio je Kliničkom bolničkom centru - Osijek (u daljenjem tekstu KBC – Osijek) zahtjev radi ostvarivanja prava na pristup informacijama. U zahtjevu su postavljena ključna pitanja o mjerama koje je poslodavac poduzeo prema liječniku, o pokretanju disciplinskog postupka te o koracima i mjerama poduzetim u svrhu zaštite pacijentica.

Istovremeno, 13. i 16. veljače, Centar za mir je obavijestio Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova o svojem postupanju prema KBC-u Osijek. Iz Ureda pravobraniteljice dobili su odgovor da pravobraniteljica prati problematiku, ali budući da je sudski postupak već bio u tijeku, pravobraniteljica ne može postupati u predmetu.

Dana 21. veljače, KBC Osijek dostavio je odgovor u kojemu su naveli da im nije jasno o kojem se liječniku radi te da KBC Osijek nije zaprimio sudsku odluku. Pozvali su se na članak 28. Ustava RH da je svatko nedužan i nitko ga ne može smatrati krivim za kazneno djelo dok mu se pravomoćnom sudskom presudom ne utvrdi krivnja, kao da KBC Osijek kao poslodavac nije niti bio u mogućnosti poduzeti ikakve mjere.

Dana 5. ožujka 2024. godine, Pučka pravobraniteljica uputila je upit Ministarstvu unutarnjih poslova RH o provedenim radnjama u vezi s prijavom pacijentice te istražnim radnjama provedenim prije podizanja optužnice. Istog dana uputila je i upit KBC-u Osijek, konkretno ravnatelju doc. dr. sc. Željku Zubčiću, zatražujući očitovanje o nepravomoćno osuđenom ginekologu Zlatku Topolovcu.

Dana 7. svibnja 2024. godine, Pučka pravobraniteljica uputila je Mišljenje i prijedlog Kabinetu ministra vezano za rad ginekologa nepravomoćno osuđenog za kaznena djela u KBC-u Osijek.

Dana 6. rujna 2024. godine, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova uputila je KBC-u Osijek upozorenje i preporuke u odnosu na predmet Zlatko Topolovec. Istog dana Pučka pravobraniteljica uputila je dopis Hrvatskoj liječničkoj komori tražeći očitovanje vezano za rad ginekologa nepravomoćno osuđenog za kaznena djela u KBC-u Osijek.

Dana 16. listopada 2024. godine, Centar za mir uputio je Hrvatskoj liječničkoj komori zahtjev radi ostvarivanja prava na pristup informacijama vezano uz slučajeve nepravomoćno osuđenog liječnika, s upitom jesu li proveli disciplinske postupke sukladno važećem Pravilniku o disciplinskom postupku.

Dana 16. listopada 2024. Centar za mir - Osijek uputio je Hrvatskoj udruzi za promicanje prava pacijenata zahtjev radi ostvarivanja prava na pristup informacijama vezanih za 300 podnesenih prijava protiv nepravomoćno osuđenog ginekologa iz KBC-a Osijek. Budući da nismo zaprimili

odgovor, 5. studenog 2024. godine poslali smo požurnicu. Dana 5. studenog od Hrvatske udruge za promicanje prava pacijenata dobili smo odgovor kako su prvotno informacije proslijedili institucijama, no da je prikupljanje informacija i dalje u tijeku, ali da nisu podnosili prijave liječničkoj komori. Dana 7. studenog 2024. Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek zahvalio je Hrvatskoj udruzi za promicanje prava pacijenata na odgovoru te ih ukratko, kronološki izvijestio o tijeku događaja i postupanjima Centra za mir - Osijek. Također, predložili smo i ZOOM sastanak kako bismo porazgovarali o navedenoj temi, no nismo dobili nikakav odgovor.

Dana 28. listopada 2024. godine Hrvatska liječnička komora odgovorila je na naš dopis kojim nas obavještava da tijela Hrvatske liječničke komore nisu pokrenula disciplinski postupak protiv liječnika Z.T. Također, disciplinska tijela Komore nisu zaprimila zahtjev za pokretanje disciplinskog postupka protiv navedenog liječnika od bilo koje druge, fizičke ili pravne osobe. Nadalje, navode da se postupanje protiv liječnika Z.T. provodilo pred Povjerenstvom za medicinsku etiku i deontologiju Hrvatske liječničke komore, koje je u skladu sa svojim statutarnim ovlastima razmatralo postojanje eventualnih povreda Kodeksa medicinske etike i deontologije. Liječnik Z.T. liječničkoj komori je u međuvremenu podnio zahtjev za brisanjem iz Imenika liječnika te je rješenjem od 30. rujna 2024. brisan iz Imenika liječnika i više nije član Hrvatske liječničke komore. Također navode da je nakon pravomoćnosti navedenog rješenja, Hrvatska liječnička komora po službenoj dužnosti donijela i rješenje kojim je navedenom liječniku prestalo važiti odobrenje za samostalan rad (licenca).

Dana 11. veljače 2025. godine Centar za mir – Osijek uputio je zahtjev za pristup informacijama Upravnom odjelu za zdravstvo, socijalnu skrb i hrvatske branitelje Osječko – baranjske županije, Povjerenstvu za zaštitu prava pacijenata OBŽ-a. U zahtjevu smo zatražili informacije o zaprimanju pojedinačnih pritužbi na rad navedenog liječnika, o kojemu broju pritužbi se radi, u kojem razdoblju su se prijave dogodile te koga su obavijestili o zaprimanju tih pritužbi. U odgovoru na naš zahtjev koji smo zaprimili dana 26. veljače 2025. godine, dostavljeno nam je Izvješće o radu Povjerenstva za zaštitu prava pacijenata na području Osječko-baranjske županije u 2024. godini.

3. MEĐUNARODNI PRAVNI OKVIR PRAVA NA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU

3.1. Opća deklaracija o ljudskim pravima

Opća deklaracija o ljudskim pravima, usvojena 1948. godine, predstavlja temeljni dokument za zaštitu ljudskih prava na globalnoj razini. U članku 25. Deklaracija navodi da "svatko ima pravo na životni standard koji odgovara zdravlju i dobrobiti njega samoga i njegove obitelji, uključujući prehranu, odjeću, stanovanje, liječničku njegu i potrebne socijalne usluge, kao i pravo na sigurnost u slučaju nezaposlenosti, bolesti, nesposobnosti, udovištva, starosti ili nekog drugog nedostatka sredstava za život u uvjetima koji su izvan njegove kontrole."

Ova odredba postavlja temelje za razumijevanje zdravstvene zaštite kao osnovnog ljudskog prava, a ne samo kao usluge koja se pruža. Pravo na liječničku njegu, kako je navedeno u Deklaraciji, podrazumijeva ne samo dostupnost zdravstvenih usluga, već i njihovu sigurnost i kvalitetu. U kontekstu analiziranog slučaja, kršenje ovog prava manifestira se kroz zloupotrebu položaja liječnika i narušavanje osnovnog povjerenja koje je temelj liječničko-pacijentskog odnosa.

3.2. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR)

Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, usvojen na Općoj Skupštini Ujedinjenih naroda 1966. godine, detaljnije razrađuje pravo na zdravstvenu zaštitu. Članak 12. Pakta navodi da "države stranke ovoga Pakta priznaju svakome pravo na uživanje najvišeg mogućeg standarda tjelesnog i duševnog zdravlja."

Pakt nadalje specificira obveze država potpisnica u cilju punog ostvarenja tog prava:

a) smanjenje stope mrtvorođenčadi i smrtnosti djece te zdravog razvoja djeteta;
b) poboljšanje svih oblika higijene okoliša i industrijske higijene;
c) prevenciju, liječenje i nadzor nad epidemijskim, endemijskim, profesionalnim i drugim bolestima;
d) stvaranje uvjeta u kojima će svi imati osiguranu liječničku skrb i njegu u slučaju bolesti.

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR) također je usvojen na Općoj Skupštini Ujedinjenih naroda 1966. godine. Njime su se države potpisnice obvezale u svoje pravne poretke unijeti odredbe o zaštiti građanskih i političkih ljudskih prava, uključujući pravo na život, slobodu vjeroispovijedi, slobodu govora, slobodu političkog udruživanja te pravo na pravedno suđenje. Iako bi se pravo na zdravstvenu zaštitu moglo povezati s određenim pravima sadržanim u ovom Paktu, ipak Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima ne sadrži izričite odredbe o pravu na zdravstvenu zaštitu.

3.3. Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)

Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) usvojena je 1979. godine od strane Opće skupštine Ujedinjenih naroda i predstavlja ključni međunarodni dokument koji se bavi pravima žena. Iako sama konvencija ne sadrži specifične odredbe koje se isključivo odnose na pravo na zdravstvenu zaštitu, ona se bavi diskriminacijom žena u različitim područjima, uključujući i zdravstvo.
Neki od važnih članaka koji se mogu interpretirati u kontekstu prava na zdravstvenu zaštitu uključuju:
Članak 10. odnosi se na pristup obrazovanju uključujući i obrazovanje o zdravlju i reproduktivnim pravima, što može imati direktan utjecaj na zdravstvenu zaštitu žena.
Članak 11. bavi se pravima žena u vezi sa zaposlenjem, što uključuje i pravo na zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, kao i odgovarajuće medicinske usluge.

Članak 12 - posebno se fokusira na zdravstvenu zaštitu žena, naglašavajući potrebu država da osiguraju pristup zdravstvenim uslugama, uključujući i reproduktivno zdravlje.

Članak 14 - odnosi se na žene koje žive u ruralnim područjima, naglašavajući potrebu da se osiguraju odgovarajuće zdravstvene usluge i zaštita zdravlja za ovu grupu žena

Članak 16 – bavi se pravima žena u vezi s brakom i obitelji, uključujući i pitanja koja se tiču reproduktivnog zdravlja i pristupa zdravstvenim uslugama.

Konvencija CEDAW naglašava važnost jednakog pristupa zdravstvenim uslugama za žene i obvezu država potpisnica da eliminiraju diskriminaciju u svim područjima, uključujući i zdravstvo. Države su pozvane da poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi osigurale ženama pristup svim potrebnim zdravstvenim uslugama, uključujući i reproduktivno zdravlje.

3.4. Europska povelja o pravima pacijenata

Europska povelja o pravima pacijenata, poznatija kao Rimska povelja, nastala je 2002. godine u Rimu i iste godine ratificirana u Bruxellesu, postavši temeljni dokument za reformu zdravstva u zemljama Europske unije. Njezino drugo poglavlje, u kojemu je navedeno 14 prava pacijenata, sastavni je dio europskog ustava.

Prema Povelji, svatko ima pravo na pristup svim informacijama koje se odnose na njegovo zdravstveno stanje, na zdravstvene usluge, kao i na sam način njihova korištenja, ali i na sve mogućnosti koje pružaju znanstvena istraživanja i inovativne tehnologije. Isto tako svatko polaže pravo na dostupnost zdravstvenih usluga sukladno njegovim zdravstvenim problemima.

Tu ne smije biti diskriminacije s obzirom na pacijentove financijske mogućnosti, na mjesto boravka ili prirodu bolesti. Pacijenti imaju pravo aktivno sudjelovati u odlukama o vlastitom zdravlju, imaju slobodan izbor između različitih postupaka i zahvata, kao i na izbor pružatelja takvih usluga. Važno pravo je povjerljivost vlastitih podataka, a među njima su i oni o našem zdravstvenom stanju i mogućim dijagnostičkim i terapijskim postupcima kao i zaštita privatnosti tijekom obavljanja pregleda.[1]

[1] https://zdravlje.gov.hr/vijesti/svjetski-dan-prava-pacijenata/582

4. DOMAĆI PRAVNI OKVIR ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

4.1. Ustavni temelji

Ustav Republike Hrvatske u članku 59. propisuje da se svakom u Republici Hrvatskoj jamči pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu sa zakonom. Ova ustavna odredba postavlja temelje za cjelokupni sustav zdravstvene zaštite u Hrvatskoj i obvezuje državu da osigura ostvarivanje ovog prava kroz odgovarajuće zakonodavstvo i institucije.

4.2. Zakonski okvir

Zakon o zdravstvenoj zaštiti u članku 5. propisuje pravo svake osobe u Republici Hrvatskoj na zdravstvenu zaštitu i na mogućnost ostvarivanja najviše moguće razine zdravlja.

Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju u pravni poredak prenosi Direktivu 2011/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2011. godine o primjeni prava pacijenata u prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti.

Zakon o zaštiti prava pacijenata u članku 2. propisuje da se svakom pacijentu jamči opće i jednako pravo na kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu primjerenu njegovom zdravstvenom stanju.

Kodeks medicinske etike i deontologije predstavlja ključni dokument koji propisuje obveze liječnika u odnosu na pacijente, obavljanje liječničkog posla te poštovanje dostojanstva osobe i ljudskih prava pacijenta.

Nabrojane zakonske odredbe prati i cijeli niz podzakonskih akata vezanih za ostvarivanje prava iz zdravstvenog osiguranja[2].

---

[2] Odluka o utvrđivanju terapijskih i dijagnostičkih postupaka za koje je propisana obveza sudjelovanja za zdravstvenu zaštitu kod izabranog doktora primarne zdravstvene zaštite;
Pravilnik o načinu provođenja preventivne zdravstvene zaštite;
Pravilnik o načinu propisivanja i izdavanja lijekova na recept;
Odluka o utvrđivanju Osnovne liste lijekova HZZO;
Odluka o utvrđivanju Dopunske liste lijekova HZZO;
Odluka o utvrđivanju Popisa posebno skupih lijekova utvrđenih Odlukom o utvrđivanju Osnovne liste HZZO;
Pravilnik o načinu prikupljanja dokumentacije i praćenju ishoda liječenja likovima s Popisa posebno skupih lijekova;
Pravilni o dentalnoj zdravstvenoj zaštiti iz obveznog zdravstvenog osiguranja;
Odluka o utvrđivanju oblika i sadržaja potvrda HUUO za ortopedska i druga pomagala;
Pravilnik o prvima, uvjetima i načinu korištenja prekogranične zdravstvene zaštite;
Odluka o propisu postupaka liječenja koji se provode u okviru planirane prekogranične zdravstvene zaštite;
Odluka o posebnim standardima i mjerilima njegove primjene u provođenju specifične zdravstvene zaštite;
Pravilnik o nadzoru i kontroli HZZO;
Pravilnik o uvjetima za osiguranje od plaćanja doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje poljoprivrednika starijih od 65 godina;
Odluka o osnovama za sklapanje ugovora o provođenju zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja;
Odluka o iskaznici osigurane osobe HZZO;
Pravilnik o europskoj kartici zdravstvenog osiguranja;
Pravilnik o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja u slučaju ozljeda na radu i profesionalne bolesti

Prava pacijenta:

Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju propisano je tko su osigurane osobe u Republici Hrvatskoj, prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja, financiranje obveznog zdravstvenog osiguranja etc.

Prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja su:

- pravo na zdravstvenu zaštitu
- pravo na novčanu naknadu

Prava na zdravstvenu zaštitu:

- primarna zdravstvena zaštita
- specijalističko konzilijarna zaštita
- bolnička zaštita
- pravo na lijekove utvrđene Osnovnom i Dopunskom listom lijekova
- dentalna pomagala
- ortopedska i druga pomagala
- zdravstvena zaštita u drugim državama članicama, ugovornim državama i trećim državama

Zakon o zaštiti prava pacijenata u odredbi čl.2. Zakona propisuje da se svakom pacijentu jamči opće jednako pravo na kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu primjerenu njegovom zdravstvenom stanju.

Zdravstvena zaštita pacijenata u Republici Hrvatskoj provodi se kroz načela: humanosti i dostupnosti.

Načelo humanosti ostvaruje se osiguravanjem poštivanja pacijenta kao ljudskog bića; osiguranjem prava na fizički i mentalni integritet pacijenata; zaštitom osobnosti pacijenata, poštovanjem njegove privatnosti, svjetonazora, moralnih i vjerskih uvjerenja.

Prava pacijenata iz toga Zakona:

- Na suodlučivanje,
- na obaviještenost,
- na odbijanje primanje obavijesti,
- na prihvaćanje ili odbijanje pojedinačnog dijagnostičkog odnosno terapijskog postupka,
- zaštita pacijenta kad nije sposoban dati pristanak,
- zaštita pacijenta nad kojim se obavlja znanstveno istraživanje,
- zahvati na ljudskom genomu,
- na pristup medicinskoj dokumentaciji
- na povjerljivost,
- na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove

- na privatnost
- na naknadu štete

Sukladno pravima iz Zakona, odredbama Kodeksa medicinske etike i deontologije propisane su obveze liječnika u obavljanju posla:

Odredbom čl.1.t.2, 3. i 4. **Kodeksa medicinske etike i deontologije** (u daljem tekstu Kodeksa), propisana je obveza liječnika na poštovanje ljudskog života od njegova početka do smrti, promicanje zdravlja, sprječavanje i liječenje bolesti te poštovanje ljudskog tijela i osobnosti i nakon smrti. Nadalje, obveza je liječnika pružiti pomoć jednako svima bez obzira na dob, spol, rasu, narodnost, vjeru, političko uvjerenje, društveni položaj ili bilo koje druge okolnosti. Liječnicima se nalaže održavanje visokih standarda stručnog rada, etičko ponašanje prema pacijentu, srodnicima pacijenta i prema zdravim osobama.

Odredbom čl.2.t.2. Kodeksa propisano je da će liječnik svoj posao obavljati stručno i etički besprijekorno, ne iskorištavajući pacijenta niti emotivno, niti tjelesno, niti materijalno.

Između ostalog. odredbom čl.2.t.8. Kodeksa propisano je pravo pacijenta na obavješteni pristanak, što konkretno znači obveza liječnika da na prikladan i razumljiv način obavijesti pacijenta o dijagnostičkim postupcima i pretragama, njihovim rizicima i opasnostima te o rezultatima liječenja.

Odredbom čl.2.t.10. Kodeksa propisano je pravo pacijenta na saznanje istine o svome zdravstvenom stanju, dobivanju na uvid cjelokupne medicinske dokumentacije o svojoj bolesti.

Naravno, pacijent osim prava ima i obveze. Odredbom čl.2.t.13. Kodeksa, liječniku je, iznimno, dopušteno uputiti pacijenta na drugog liječnika ili u drugu zdravstvenu ustanovu u slučaju da pacijent, koji je dobro upoznat sa svojim stanjem i sposoban samostalno odlučivati, a ne ponaša se sukladno preporukama liječnika glede prevencije i liječenja bolesti.

Odredbom čl.2.t.14. Kodeksa propisana je obveza liječnika da čuva liječničku tajnu. Dakle, sve ono što je liječnik saznao obavljajući svoj posao, liječnik je u obvezi, ako pacijent to od njega traži, držati kao tajnom i pred najbližim srodnicima. Obveza liječnika je čuvati tajnu i nakon smrti pacijenta, osim u slučaju kada bi čuvanje liječničke tajne moglo ugroziti zdravlje i živote drugih ljudi. Dakle, ako se radi o bolesti kod pacijenta, kojom bi ugrozio zdravlje i živote drugih ljudi.

5. PRIJEDLOG IZMJENA ZAKONA O LIJEČNIŠTVU I ZAKONA O ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava-Osijek je od veljače 2024. godine intenzivno uključen u rješavanje slučaja nepravomoćno osuđenog liječnika KBC-a Osijek zbog kaznenog djela protiv spolne slobode: silovanja i vršenja bludnih radnji na bezuvjetnu kaznu zatvora od 4 godine. Posebno nas je uznemirila činjenica što je nepravomoćno osuđeni liječnik nesmetano radio i primao pacijentice na svom radnom mjestu i to od konca 2021. godine kada je prema pisanjima medija kazneno djelo počinjeno pa sve do rujna 2024. godine. Odmah po saznanju obratili smo se KBC Osijek i zatražili informacije o tome što su kao poslodavac poduzeli u konkretnom slučaju, a u svrhu zaštite sigurnosti svojih pacijentica. Iz bolnice smo zaprimili odgovor da nisu upoznati s navedenim slučajem te su se pozvali na presumpciju nevinosti iz članka 28. Ustava RH. O zaprimljenom odgovoru odmah smo obavijestili pravobraniteljicu za ravnopravnost spolova i pučku pravobraniteljicu koja je odmah reagirala i zatražila mišljenje i informacije od bolnice, nadležnog ministarstva, policijske uprave Osječko-baranjske i Hrvatske liječničke komore. Također smo se vezano uz ovaj slučaj u nekoliko navrata obratili tadašnjem ministru Berošu te novoizabranoj ministrici Hrstić, ali nismo dobili odgovor. Oštro smo osudili nepoduzimanje nikakvih koraka od strane poslodavca, Hrvatske liječničke komore, Ministarstva te pravosudnih tijela (državnog odvjetništva i suda) s ciljem privremenog udaljavanja liječnika protiv kojeg se vodi postupak za najteže kazneno djelo protiv spolne slobode od obavljanja liječničke dužnosti dok se pravomoćno ne okonča sudski postupak. Analizirajući ovaj slučaj došli smo do saznanja da prema trenutno važećem Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, ravnatelj zdravstvene ustanove nije imao mogućnost navedenog liječnika privremeno udaljiti s radnog mjesta. Naime, člankom 156. Zakona kao okolnost koja priječi primanje u radni odnos za obavljanje poslova u zdravstvenoj djelatnosti propisana je jedino neosuđivanost za neko od kaznenih djela iz glave XVI. Kaznena djela protiv spolne slobode i glave XVII. Kaznenog zakona - Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, no samo u zdravstvenoj djelatnosti koja uključuje rad s djecom. Također, u odnosu na prestanak rada Zakon o liječništvu u članku 8. navodi da se liječnik koji je pravomoćnom sudskom odlukom proglašen krivim za počinjenje kaznenog djela može, s obzirom na važnost i prirodu ugroženog dobra ili druge posljedice te s obzirom na okolnosti pod kojima je radnja izvršena odnosno propuštena, smatrati nedostojnim za obavljanje liječničke djelatnosti te mu može biti uskraćeno davanje odobrenja za samostalni rad odnosno privremeno i trajno oduzeto odobrenje za samostalni rad. Slijedom navedenog, smatramo da su trenutni zakoni nedostatni te da se trebaju doraditi na način kako je to uređeno u **Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi**, **Zakonu o policiji** te **Zakonu o socijalnoj skrbi**, a sve u svrhu sprječavanja situacija kao što je konkretna situacije u KBC-u Osijek.

S obzirom na sve ranije navedeno, predlažemo da se u Zakon o liječništvu (NN, 121/03, 117/08), u glavi IX. – Disciplinska odgovornost liječnika uvede odredba o privremenom oduzimanju odobrenja za samostalni rad liječnika protiv kojeg se vodi kazneni postupak za kazneno djelo iz glave XVI. Kaznenog zakona – Kaznena djela protiv spolne slobode na štetu pacijenata/ice, do pravomoćnosti sudske odluke. Inzistiramo na predloženoj izmjeni Zakona o liječništvu budući da se radi o posebnom zakonu (lex specialis) koji uređuje ustrojstvo i uvjete za obavljanje liječničkog zvanja. Također, Zakon o zdravstvenoj zaštiti u članku 172. izričito upućuje na primjenu posebnog zakona prilikom davanja, obnavljanja i oduzimanja odobrenja za samostalan rad. Upravo iz tog razloga ustrajemo na predloženoj izmjeni. Smatramo kako liječnik ne može imati valjanu licencu za samostalan rad ako se protiv njega vodi kazneni postupak za kaznena djela protiv spolne slobode. Bez licence, odnosno bez odobrenja za samostalan rad, liječnik ne može obavljati svoju djelatnost niti raditi u struci.

Sukladno odredbi članka 156. Zakona o zdravstvenoj zaštiti, zaprekom za zasnivanje radnog odnosa u djelatnosti zdravstva smatra se isključivo postojanje pravomoćne osude za kaznena djela iz glave XVI. Kaznenog zakona – Kaznena djela protiv spolne slobode, te glave XVII. Kaznenog zakona – Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, i to u dijelu zdravstvene djelatnosti koja uključuje rad s djecom. Navedena zakonska odredba kao eliminatornu okolnost ne obuhvaća samo pokretanje kaznenog postupka, već isključivo pravomoćnu sudsku presudu. Također, ista se primjenjuje isključivo u fazi prijema u radni odnos, a ne tijekom njegova trajanja, čime se izostavlja obveza poslodavca da radniku protiv kojeg je pokrenut kazneni postupak, a koji još nije pravomoćno okončan, otkaže ugovor o radu ili ga privremeno udalji s rada do donošenja pravomoćne presude. Obzirom da je pravo na zdravlje ljudsko pravo te bi zdravstvene ustanove trebale biti sigurna mjesta za sve pacijente, smatramo kako je trenutni Zakon nedostatan te se treba žurno doraditi kako bi se prevenirale situacije kao što je konkretna situacija u KBC-u Osijek. Stoga predlažemo da se Zakon u članku 156. doradi tako da se zapriječi primanje u radni odnos u svim zdravstvenim djelatnostima zdravstvenim djelatnicima koji su osuđeni za počinjenje minimalno sljedećih kaznenih djela: kaznenih djela iz glave IX.- Kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva, glave XVI.- Kaznena djela protiv Spolne slobode, glave XVII.- Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta te glave IXX. - Kaznena djela protiv zdravlja ljudi iz Kaznenog zakona (NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24). Predlažemo da se Zakon u ovom djelu doradi u analogiji sa Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22, 155/23, 156/23.).

Navedeni zakon u članku 106. stavku 5. pripisuje dužnost ravnatelja da kada kao poslodavac zaprimi dokaz da je protiv osobe u radnom odnosu u školskoj ustanovi pokrenut i vodi se kazneni postupak za neko od kaznenih djela koja su navedena kao zapreka za zasnivanje radnog odnosa, udalji osobu od obavljanja poslova do obustave kaznenog postupka. Slične odredbe koje omogućuju postupanje javnopravnim tijelima u svojstvu poslodavca u odnosu na djelatnike/ice protiv kojih se vode kazneni ili disciplinski postupci nalaze se i u Zakonu o policiji

(NN 34/11, 130/12, 89/14, 151/14, 33/15, 121/16, 66/19, 155/23.) te u Zakonu o socijalnoj skrbi (NN 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23.). Slijedom navedenog predlažemo da se članak 156. Zakona doradi tako da se propiše dužnost ravnatelja zdravstvene ustanove da udalji osobu s radnog mjesta u slučaju kada je protiv nje pokrenut i vodi se postupak za počinjenje kaznenih djela iz glave IX.- Kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva, glave XVI.- Kaznena djela protiv Spolne slobode, glave XVII.- Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta te glave IXX. - Kaznena djela protiv zdravlja ljudi iz Kaznenog zakona (NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24). Isto tako, predlažemo da se propiše da se djelatniku/ci otkazuje ugovor o radu ukoliko bude osuđena za počinjenje nekog kaznenog djela koja su zapreka za zasnivanje radnog odnosa.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22, 155/23, 156/23.) na snazi od 4.1.2024.

Članak 106. stavak 5. „ Ako školska ustanova kao poslodavac zaprimi dokaz da je protiv osobe u radnom odnosu u školskoj ustanovi pokrenut i vodi se kazneni postupak za neko od kaznenih djela iz stavka 1. i stavka 2. ovog članka, udaljit će osobu od obavljanja poslova do obustave kaznenog postupka, odnosno najduže do pravomoćnosti sudske presude, uz pravo na naknadu plaće u visini dvije trećine prosječne mjesečne plaće koju je osoba ostvarila u tri mjeseca prije udaljenja od obavljanja posla.“

Članak 106. stavak 6. „Ako osoba u radnom odnosu u školskoj ustanovi bude pravomoćno osuđena za neko od kaznenih djela iz stavka 1. i stavka 2. ovog članka, školska ustanova kao poslodavac otkazat će ugovor o radu bez obveze poštivanja propisanog ili ugovorenog otkaznog roka izvanrednim otkazom ugovora o radu, u roku od 15 dana od dana saznanja za pravomoćnu osudu, a po proteku tog roka redovitim otkazom ugovora o radu uvjetovanim skrivljenim ponašanjem radnika, u kojem će slučaju poslodavac, istodobno uz otkazivanje ugovora o radu, od radnika zahtijevati da odmah prestane raditi tijekom otkaznog roka.“

Zakon o policiji (NN 34/11, 130/12, 89/14, 151/14, 33/15, 121/16, 66/19, 155/23.) na snazi od 1. ožujka 2023.

Članak 112. „Ministar ili nadležni rukovoditelj rješenjem će udaljiti iz službe policijskog službenika protiv kojeg je pokrenut kazneni postupak ili postupak zbog teže povrede službene dužnosti zbog djela s obilježjima korupcije ili protiv kojeg je nakon provedenog kriminalističkog istraživanja podnesena kaznena prijava nadležnom državnom odvjetništvu zbog osnovane sumnje u počinjenje kaznenog djela nasilja u obitelji.

Policijski službenik se može udaljiti iz službe i ako je protiv njega pokrenut kazneni postupak ili postupak zbog teže povrede službene dužnosti, a povreda je takve prirode da bi ostanak u službi, dok traje postupak, mogao štetiti interesima službe.

Ministar ili nadležni rukovoditelj, može udaljiti iz službe policijskog službenika i prije nego što je protiv njega pokrenut disciplinski postupak, pod uvjetima iz stavka 2. ovoga članka, u kojem slučaju se u roku od 8 dana od dana udaljenja mora pokrenuti disciplinski postupak.

Udaljenje iz službe traje do okončanja kaznenog postupka ili postupka zbog teže povrede službene dužnosti.“

Članak 114.„ Za vrijeme udaljenja iz službe policijskom službeniku pripada naknada plaće u iznosu od 60%, a ako uzdržava obitelj 80% posljednje plaće koja mu je isplaćena za puni mjesec proveden na radu. Puna plaća pripada policijskom službeniku od dana vraćanja na posao Policijskom službeniku se vraća obustavljeni dio plaće od prvog dana udaljenja u sljedećim slučajevima:

1. ako disciplinski sud uvaži njegovu žalbu protiv rješenja o udaljenju iz službe i vrati ga u službu,

2. ako je pravomoćnim rješenjem obustavljen kazneni, odnosno disciplinski postupak, osim u slučaju pisanog otkaza koji podnese policijski službenik,

3. ako je pravomoćnom presudom u kaznenom, odnosno disciplinskom postupku oslobođen od odgovornosti.

Zakon o socijalnoj skrbi (NN 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23, 61/25) na snazi od 1. travnja 2025.

Članak 261. stavak 4. „Ako osoba u radnom odnosu kod poslodavca u djelatnosti socijalne skrbi bude pravomoćno osuđena za neko od kaznenih djela iz stavka 1. ovoga članka odnosno ako joj bude izrečena prekršajnopravna sankcija iz stavka 1. točke 3. ovoga članka ili je protiv nje pokrenut postupak iz stavka 1. točke 4. ovoga članka, poslodavac će otkazati ugovor o radu bez obveze poštivanja propisanog ili ugovorenog otkaznog roka izvanrednim otkazom ugovora o radu, u roku od 15 dana od dana saznanja za pravomoćnu osudu, a nakon isteka tog roka redovitim otkazom ugovora o radu uvjetovanim skrivljenim ponašanjem radnika, u kojem će slučaju poslodavac, istodobno uz otkazivanje ugovora o radu, od radnika zahtijevati da odmah prestane raditi tijekom otkaznog roka“

Članak 261. stavak 5. „Ako poslodavac sazna da je protiv osobe u radnom odnosu kod poslodavca u djelatnosti socijalne skrbi pokrenut i vodi se kazneni postupak za neko od kaznenih djela iz stavka 1. točaka 1. i 2. ovoga članka, udaljit će osobu od obavljanja poslova do obustave kaznenog postupka odnosno najduže do pravomoćnosti sudske presude, uz pravo na naknadu plaće u visini dvije trećine prosječne mjesečne plaće koju je osoba ostvarila u tri mjeseca prije udaljenja od obavljanja poslova.“

5.1. Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti s Nacrtom konačnog prijedloga zakona

Dana 13. svibnja 2025. godine započeo je postupak internetskog savjetovanja za Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti s Nacrtom konačnog prijedloga zakona na središnjem državnom internetskom portalu za savjetovanja s javnošću „e-Savjetovanja“.

Svi zainteresirani imali su priliku dostaviti svoje prijedloge, primjedbe i komentare na Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti, s Nacrtom konačnog prijedloga zakona od 13. do 28. svibnja 2025. godine putem središnjeg državnog internetskog portala za savjetovanje „e-Savjetovanja" ili na e-mail adresu: savjetovanje@miz.hr.

Najvažnije predložene izmjene odnosile su se na:

Zapreke za prijam u radni odnos za obavljanje poslova u sustavu zdravstva - ako je protiv zdravstvenog radnika pokrenut kazneni postupak za neko od kaznenih djela protiv spolne slobode i kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta sukladno kaznenom zakonu,

poslodavac ga mora udaljiti s posla do obustave postupka ili pravomoćne presude. Za to vrijeme radniku pripada 60% plaće, a ako uzdržava obitelj, 80%.
Obvezu otkaza u slučaju osude – poslodavac mora radniku izreći izvanredni otkaz u roku od 15 dana od dana saznanja za pravomoćnu presudu, ili ako taj rok prođe, redoviti otkaz uvjetovan skrivljenim ponašanjem radnika, bez obveze odrađivanja otkaznog roka. Naknadu nakon oslobađajuće presude – u slučaju obustave postupka ili oslobađanja, radniku se isplaćuje puni iznos obustavljene plaće.
Ravnatelji zdravstvene ustanove koji ne postupe sukladno zakonu (ne udalje radnika ili ne otkažu ugovor osuđenom) mogu biti kažnjeni novčanom kaznom od 660 do 1320 eura.

Prijedlogom Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti namjeravaju se urediti i pitanja:
Postrožavanje uvjeta za obavljanje privatne prakse – protiv zdravstvenog radnika ne smije biti pokrenut kazneni postupak niti isti smije biti pravomoćno osuđen za neko od kaznenih djela protiv spolne slobode i kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta sukladno kaznenom zakonu.

Ukidanje pripravničkog staža i stručnog ispita – za brojne zdravstvene profesije, uključujući fizioterapeutske tehničare, farmaceutske tehničare, dentalne asistente, etc..

Dana 24. lipnja 2025. godine održana je telefonska sjednica Vlade Republike Hrvatske na kojoj je usvojen Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti s Nacrtom konačnog prijedloga zakona koji je upućen u hitnu saborsku proceduru.

6. PRESUDE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

6.1. Maslova i Nalbandov protiv Rusije

Podnositeljicu zahtjeva, koja je bila svjedokinja u slučaju ubojstva, pozvana je na ispitivanje u policijsku postaju. Nakon što je zanijekala bilo kakvu umiješanost u ubojstvo, policajci su ju tukli i prijetili joj. Jedan policajac joj je stavio lisice, pretukao je, silovao, a potom prisilio na oralni seks. Nakon toga su je on i još jedan policajac više puta udarili u trbuh, stavili joj plinsku masku na lice, blokirajući zrak kako bi je ugušili, i pustili struju kroz žice pričvršćene za njezine naušnice.

Sud je primijetio da je postojao impresivan i nedvosmislen skup dokaza koji podupiru podnositeljevu verziju događaja. Nadalje je ponovio da se silovanje pritvorenice od strane državnog službenika mora smatrati posebno teškim i gnusnim oblikom zlostavljanja s obzirom na lakoću s kojom je počinitelj mogao iskoristiti ranjivost i oslabljeni otpor svoje žrtve. Fizičko nasilje, posebno okrutni činovi ponovljenog silovanja, kojima je podnositeljica bila podvrgnuta, predstavljalo je mučenje, što predstavlja kršenje članka 3. (zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) Konvencije. Nadalje je došlo do povrede članka 3. Konvencije u njegovom postupovnom dijelu, koji se odnosi na neučinkovitu istragu.[3]

6.2. Sükran Aydin protiv Turske

Podnositeljica zahtjeva, mlada Turkinja kurdskog podrijetla (17 godina u relevantno vrijeme) uhićena je bez objašnjenja i odvedena u pritvor, zajedno s još dva člana svoje obitelji. Stavili su joj povez na oči, pretukli je, skinuli je golu, stavili je u gumu i polili vodom pod pritiskom prije nego što ju je silovao pripadnik snaga sigurnosti, a potom ju je nekoliko ljudi ponovno tuklo oko sat vremena. Naknadni liječnički pregled od strane liječnika, koji se nikada prije nije bavio slučajem silovanja, otkrio je da joj je himen razderan i raširene modrice na bedrima. Podnositelj zahtjeva nadalje je tvrdio da je obitelj bila zastrašivana i maltretirana od strane vlasti kako bi je prisilili da povuče svoju tužbu pred Europskim sudom za ljudska prava.

Sud je naglasio da se silovanje pritvorenika od strane državnog službenika mora smatrati posebno teškim i gnusnim oblikom zlostavljanja s obzirom na lakoću s kojom počinitelj može iskoristiti ranjivost i oslabljeni otpor svoje žrtve. Nadalje, silovanje ostavlja duboke psihičke ožiljke na žrtvi koji ne reagiraju na protok vremena tako brzo kao drugi oblici fizičkog i psihičkog nasilja. Ovo iskustvo mora da je ostavilo podnositelja zahtjeva poniženim i povrijeđenim i fizički i emocionalno. Sud je utvrdio da su i kumulacija djela fizičkog i psihičkog nasilja nanesenog podnositeljici zahtjeva dok je bila u pritvoru i posebno okrutan čin silovanja kojem je bila podvrgnuta predstavljali mučenje, kršenje članka 3. (zabrana mučenja i nečovječnog ili

[3] https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{%22itemid%22:[%22003-2241782-2402590%22]}

ponižavajućeg postupanja) Konvencije. Osim toga, tvrdnja o silovanju od strane službene osobe u pritvoru zahtijevala je da žrtvu sa svom odgovarajućom osjetljivošću pregledaju neovisni liječnici s relevantnom stručnošću. To se nije dogodilo, čime je istraga bila manjkava i podnositelju zahtjeva uskraćen pristup naknadi, što je kršenje članka 13. (pravo na djelotvoran pravni lijek) Konvencije.[4]

6.3. O'Keeffe protiv Irske

Ovaj se slučaj odnosio na pitanje odgovornosti države za seksualno zlostavljanje učenice od devet godina od strane učitelja laika u irskoj nacionalnoj školi 1973. Podnositeljica zahtjeva se posebno žalila da irska država nije strukturirala sustav osnovnog obrazovanja tako da je zaštiti od zlostavljanja, kao ni da istraži ili pruži odgovarajući sudski odgovor na njeno zlostavljanje. Također je tvrdila da nije uspjela dobiti priznanje i naknadu za propust države da je zaštiti.

Sud je smatrao da je došlo do povrede članka 3. (zabrana nečovječnog i ponižavajućeg postupanja) i članka 13. (pravo na učinkovit pravni lijek) Konvencije u vezi s propustom irske države da zaštiti podnositeljicu zahtjeva od seksualnog zlostavljanja i njezine nemogućnosti da dobije priznanje na nacionalnoj razini za taj propust. Nadalje je utvrdio da nije bilo povrede članka 3. Konvencije u pogledu istrage o pritužbama o seksualnom zlostavljanju u školi podnositeljice zahtjeva.[5]

6.4. Vučković protiv Hrvatske

Ovaj se predmet odnosio na seksualno zlostavljanje koje je podnositeljica zahtjeva, medicinska sestra, pretrpjela od strane kolege vozača hitne pomoći dok su zajedno radili u smjenama. Njezin je napadač osuđen na 10 mjeseci zatvora, no ta je kazna nakon žalbe preinačena u rad za opće dobro. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je smanjenju kazne njezinoj kolegici s posla, tvrdeći da je bila nerazmjerno blaga s obzirom na težinu počinjenih kaznenih djela.

Sud je smatrao da je došlo do povrede članaka 3. (zabrana nečovječnog i ponižavajućeg postupanja) i 8. (pravo na poštivanje privatnog života) Konvencije, utvrdivši da hrvatska država nije na odgovarajući način postupila s opetovanim seksualnim nasiljem kojem je podnositeljica zahtjeva bila izložena na svom radnom mjestu. Konkretno, Sud je utvrdio da je žalbeni sud odlučio zamijeniti zatvorsku kaznu radom za opće dobro bez davanja odgovarajućih razloga ili uzimanja u obzir na bilo koji način interesa žrtve. Takav pristup sugerirao je da su hrvatski sudovi bili blagi u kažnjavanju nasilja nad ženama.[6]

---

[4] https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-2438%22]}

[5] https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{%22itemid%22:[%22003-4649530-5631984%22]}

[6] https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-229399%22]}

6.5. G.M. i drugi protiv Republike Moldavije

Ovaj slučaj se bavio prisilnim pobačajem i mjerama kontrole rađanja koje su provedene nad tri žene s intelektualnim teškoćama, koje su bile smještene u neuropsihijatrijskoj bolnici. Sve tri žene bile su žrtve ponovljenog silovanja od strane jednog od glavnih liječnika u toj ustanovi. Predmet je uključivao i način na koji su nadležne vlasti istražile njihove pritužbe.

Sud je smatrao da je došlo do povrede članka 3. (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) Konvencije i u njegovom materijalnom i u postupovnom aspektu. Posebno je primijetio da domaće vlasti nisu uspjele provesti učinkovitu istragu o navodima podnositelja zahtjeva o zlostavljanju unatoč tome što je ona ponovno otvorena u četiri navrata nakon njihovih žalbi. Također, istraga nije uzela u obzir činjenicu da su žene bile posebno ranjive – zbog svog invaliditeta i činjenice da su bile izložene seksualnom nasilju u zatvorenoj ustanovi. Sud je također utvrdio da domaće kazneno pravo nije pružilo učinkovitu zaštitu od takvih invazivnih medicinskih intervencija koje su provedene bez valjanog pristanka pacijenta.[7]

[7] https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-220954%22]}

7. ZAKLJUČAK

Analiza slučaja nepravomoćno osuđenog ginekologa u Kliničkom bolničkom centru Osijek otkriva ozbiljne nedostatke u postojećem sustavu zaštite pacijenata u hrvatskom zdravstvu. Ovaj slučaj predstavlja ne samo individualnu tragediju za oštećenu pacijenticu, već i sistemski neuspjeh koji ukazuje na potrebu za hitnim i sveobuhvatnim reformama zakonodavnog okvira.

Kronološki pregled događaja jasno pokazuje da su nadležne institucije bile obaviještene o pokretanju kaznenog postupka protiv liječnika već u lipnju 2022. godine, ali nisu poduzete adekvatne mjere za zaštitu pacijenata. Liječnik je nastavio raditi gotovo tri godine nakon počinjenja kaznenih djela, što predstavlja neprihvatljiv rizik za sigurnost pacijenata i narušava povjerenje u zdravstveni sustav.

Međunarodni pravni okvir, uključujući Opću deklaraciju o ljudskim pravima, Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvenciju CEDAW i Europsku povelju o pravima pacijenata, jasno postavlja standarde za zaštitu prava na zdravstvenu zaštitu koji uključuju ne samo dostupnost zdravstvenih usluga, već i njihovu sigurnost i etičnost pružanja. Hrvatska, kao potpisnica ovih dokumenata, ima obvezu osigurati da se ovi standardi poštuju u praksi.

Domaći pravni okvir, unatoč postojanju sveobuhvatnog zakonodavstva koje uređuje prava pacijenata i obveze zdravstvenih djelatnika, pokazuje značajne nedostatke u mehanizmima zaštite. Glavni problem leži u nedostatku mogućnosti za privremeno udaljenje zdravstvenih djelatnika s radnog mjesta u slučajevima kada se protiv njih vode kazneni postupci za teška kaznena djela.

Usporedba s drugim sektorima, posebno obrazovanjem, policijom i socijalnom skrbi, pokazuje da postoje učinkoviti modeli zaštite koji omogućavaju brzu reakciju u slučajevima ozbiljnih kaznenih djela. Ovi modeli uspješno balansiraju potrebu za zaštitom korisnika usluga s poštovanjem prava djelatnika na pošteno postupanje i presumpciju nevinosti.

Predložene izmjene Zakona o liječništvu i Zakona o zdravstvenoj zaštiti predstavljaju nužan korak prema stvaranju sigurnijeg zdravstvenog sustava. Uvođenje mehanizma privremenog oduzimanja odobrenja za samostalni rad liječnika protiv kojih se vode kazneni postupci za ozbiljna kaznena djela osigurat će da se slične situacije ne ponove u budućnosti.

Implementacija predloženih izmjena zahtijeva koordinirani pristup svih relevantnih institucija, uključujući Ministarstvo zdravstva, Hrvatsku liječničku komoru, zdravstvene ustanove i pravobraniteljske institucije. Važno je da se uspostavi jasan protokol postupanja koji će osigurati brzu i učinkovitu reakciju u slučajevima ozbiljnih kaznenih djela.

Ovaj slučaj također ukazuje na potrebu za jačanje uloge civilnog društva u nadzoru nad radom javnih institucija. Aktivnosti Centra za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek pokazale su važnost građanske kontrole i potrebu za transparentnost u radu zdravstvenih institucija.

Konačno, ovaj dokument poziva na hitnu akciju svih relevantnih aktera kako bi se osiguralo da zdravstvene ustanove budu sigurna mjesta za sve koji traže zdravstvenu pomoć. Pravo na zdravstvenu zaštitu ne smije biti ostvareno na štetu sigurnosti pacijenata, a povjerenje u zdravstveni sustav mora biti obnovljeno kroz konkretne reforme i proaktivne mjere zaštite.

Zdravstveni sustav mora biti mjesto iscjeljenja, a ne dodatne traume. Svaki pacijent ima pravo na dostojanstveno i sigurno liječenje, a svaki zdravstveni djelatnik ima obvezu poštovati to pravo. Samo kroz sveobuhvatne reforme i kontinuirani nadzor možemo osigurati da se tragedije poput one u KBC-u Osijek ne ponove.

8. LITERATURA

1. Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima, NN-MU 12/2009.

2. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, NN-MU 12/1993-27

3. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, NN-MU 12/1993

4. Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena -*CEDAW (Convention on Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*), 34/180

5. Europska povelja o pravima pacijenata, Bruxelles 2002. godina

6. Ustav Republike Hrvatske, NN br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

7. Zakon o zdravstvenoj zaštiti, NN br. 100/18, 125/19, 147/20, 119/22, 156/22, 33/23, 36/24

8. Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju, NN br. 86/13, 137/13, 98/19 33/23

9. Zakon o zaštiti prava pacijenata, NN br. 169/ 04, 37/08

10. Kodeks medicinske etike i deontologije, Narodne novine br. 55/2008

11. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, NN 87/08, 86/09, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22, 155/23, 156/23

12. Zakon o policiji, NN 34/11, 130/12, 89/14, 151/14, 33/15, 121/16, 66/19, 155/23

13. Zakon o socijalnoj skrbi, NN 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23, 61/25

14. Presuda Europskog suda za ljudska prava, Maslova i Nalbandov protiv Rusije, https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{%22itemid%22:[%22003-2241782-2402590%22]}

15. Presuda Europskog suda za ljudska prava, Sükran Aydin protiv Turske, https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-2438%22]}

16. Presuda Europskog suda za ljudska prava, O'Keeffe protiv Irske, https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{%22itemid%22:[%22003-4649530-5631984%22]}

17. Presuda Europskog suda za ljudska prava- Vučković protiv Hrvatske, https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-229399%22]}

18. Presuda Europskog suda za ljudska prava , G.M. i drugi protiv Republike Moldavije, https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-220954%22]}